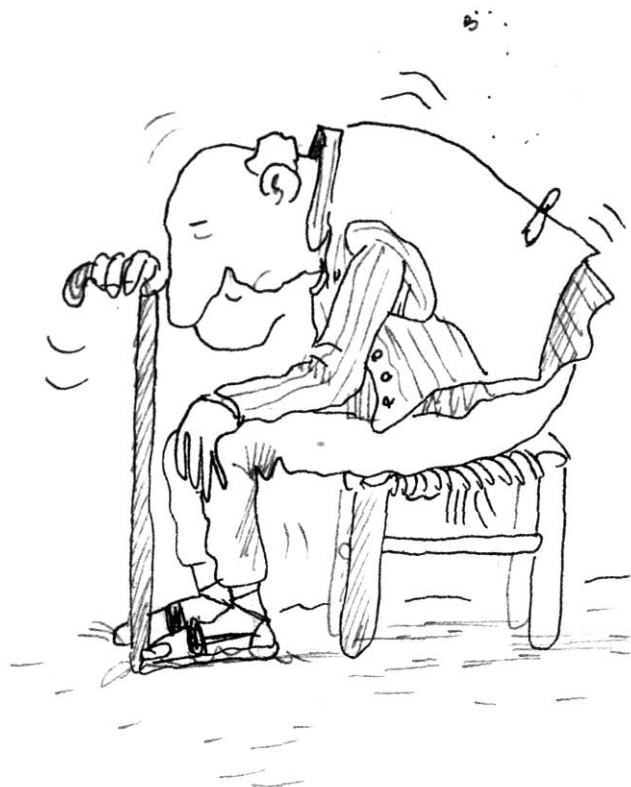

E L M I C A L E T G A L À C T I C

Propostes didàctiques

L'home de Penyagolosa i altres contes

Elaborades per Joan Andrés i Teresa Soler

L'HOME DE PENYAGOLOSA I ALTRES CONTES

D E S C R I P C I Ó

Autora: *Empar de Lanuza.*

Il·lustracions: *Roser Capdevila.*

Edicions Bromera / Alzira, 1991

Col·lecció: EL MICALET GALÀCTIC, núm. 10

Format: 20'5x13 cm. 88 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: A partir de 8 anys.

L'OBRA

Imaginació i realitat, màgia i tradició popular, són les bases d'aquest recull de cinc contes, on el rerafons de la rondallística tradicional valenciana i el conte clàssic europeu d'Andersen o Grimm, van íntimament lligats. En aquestes històries la claredat en l'exposició i l'espontaneïtat en els diàlegs s'uneixen per aconseguir una fàcil i agradable lectura.

En el primer conte, que dóna títol al llibre, Colom, el protagonista, en fer-se vell, vol regalar les seues pertinences més estimades (unes botes, un rellotge i un anell) perquè pensa que ja no les necessita i que altres persones podran aprofitar-les. Però no vol donar-les a qualsevol i, per això, els aspirants als objectes hauran de passar dues proves per aconseguir-los. La primera consisteix a encertar una endevinalla i la segona a demostrar, al llarg d'un any, que són mereixedors del regal. Dos dels aspirants ho aconsegueixen, mentre que el tercer es veurà obligat a tornar l'anell que, en realitat, és una brúixola màgica. Finalment, una oroneta s'engolirà l'anell, per la qual cosa, diu la narradora, no s'ha perdut mai cap oroneta en els llargs viatges migratoris.

Un ase molt ruc conta la història de Nassot, propietari d'un tros de terra i de tres ases: un de blanc, un de negre i un de roig. Nassot és un honrat llaurador a qui les males collites obliguen a demanar diners a Perdiu. Passat un temps, Perdiu exigeix a Nassot l'ase roig com a pagament del deute. Nassot enganya Perdiu i li dona el burret negre, però pintat de roig. El burret negre, que té la facultat de parlar, deixa contínuament en ridícul Perdiu, el qual opta per tornar l'ase al seu amo i esperar pacientment que Nassot li pague els diners, cosa que va ocórrer, perquè Nassot era un home de paraula.

El fil invisible ens trasllada a un món més irreal. Una xiqueta es troba una agulla en un paller. L'agulla és màgica i cus tot allò que se li posa per davant. La xiqueta la utilitza per a ajudar les persones necessitades, però a causa de la malícia de la reina d'aquell país, en comptes d'ajudar-les, els porta la desgràcia. Passa el temps, la reina cau malalta i solament la xiqueta té el remei que la monarca necessita per sanar, que no és altre que fer-li veure el mal que ha causat, el qual haurà de reparar, si vol curar-se. Així ho fa la reina i acaba recobrant la salut en fer feliços aquells a qui abans havia fet desgraciats.

Un fet tan habitual als nostres pobles com són els tocs de campanes serveix per a mostrar-nos la lluita entre la força, representada pel gegant, i l'astúcia i la saviesa popular, simbolitzades pel campaner, el qual s'aprofita de la força del gegant per realitzar un projecte que tenia des de feia temps: arreglar les campanes del poble, que ja començaven a desafinar. El campaner, a més d'aconseguir-ho, fa fugir el gegant després de pegar-li una bona pallissa.

Al darrer conte, *Les quatre sendes*, tres germanes llestes i emprendores (sobretot la més menuda) busquen la Fortuna. Caminant pel món troben quatre senders. Acorden que cadascuna en prendrà un de diferent i que, en el termini de dos mesos, es tornaran a trobar al mateix lloc. Transcorregut el temps, cada germana conta què li ha passat: cap d'elles no ha aconseguit trobar la Fortuna. Finalment juntes recorren el quart sender, seguint el qual, gràcies al seu enginy i prudència, aconseguiran la Fortuna i, amb ella, traure de la misèria la seua família.

Fa un temps, quan la televisió encara no s'havia fet l'ama de les nostres cases, hi havia entre la gent una bella tradició: narrar contes a la vora del foc a l'hivern o a la porta de casa a l'estiu. Era una manera d'entretenir-se, de passar l'estona, però també era una forma de deixar volar la imaginació, de «desconnectar» d'un dia de treball al camp, a la casa o al taller.

Quan menuts i grans es reunien a contar i escoltar rondalles, a través d'aquestes narracions es pretenia donar, més o menys encobertes, disfressades si volem, ensenyances que era convenient que els xiquets i les xiquetes aprengueren. Aquest component es troba present en la narrativa d'estil rondallístic que conforma aquest recull d'Empar de Lanuza.

Així, contes com *L'home de Penyagolosa* poden mostrar a les xiquetes i els xiquets la nostra geografia, les nostre terres, els nostres pobles o les nostres festes, a més de fer-los afinar l'enginy amb les endevinalles.

Un ase molt ruc ensenya a valorar l'honradesa i el treball enfront de l'enveja i l'avarícia.

El campaner de Sant Joan rememora la tradició, en molts pobles perduda, dels tocs de campanes.

En *El fil invisible* es valora la importància de complir els compromisos contrets i s'alliçona amb la recompensa que, per mantenir-se ferm, s'obté al final.

L'amor a la terra i la naturalesa és introduït al darrer conte, on s'explica que la Fortuna es troba quan se sap respectar la terra, el sol i l'aire, i qui acompleix aquests preceptes (els regals de la vida) no serà abandonat mai per la benefactora Fortuna.

Però més enllà dels valors positius que ocasionalment transmeten les rondalles, la reflexió que ens proposa la lectura de *L'home de Penyagolosa i altres contes* és la conveniència de retrobar la bella tradició de referir contes als nostres xiquets. Aquest serà un bon camí per a aconseguir lectors interessats per la màgia de la literatura i, alhora, un bon mètode per a formar persones que, al seu torn, puguin i sàpien relatar contes a d'altres xiquets i xiquetes.

L'AUTORA

Empar de Lanuza, nascuda a València l'any 1950, és mestra i durant un temps treballà en el Secretariat de l'Ensenyament de l'Idioma preparant cursos de llengua. Profunda coneixedora del món infantil, ha optat pel camí arriscat, però meravellós, de la literatura per a xiquetes i xiquets. L'any 1978 guanyà el premi Folch i Torres amb el llibre *El savi rei boig i altres contes*. Els seus escrits, que han estat traduïts a diversos idiomes, busquen, a més de la qualitat literària, desenvolupar en els menuts i les menudes l'interés per la lectura. Empar de Lanuza també és autora, entre altres obres, de: *¡Bon viatge, Pitblanc!*, *Criatures minúscules* i *Abecedari de diumenge*, premi Tirant lo Blanc del 1986.

LA ILLUSTRADORA

Roser Capdevila va nèixer a Barcelona el 1939. Va estudiar magisteri i es dedicà a l'ensenyament durant deu anys. Després va ser mare de tres bessones, i això l'obligà a passar moltes hores en casa, cosa que ella aprofità per pintar molt, dissenyar estampats i il·lustrar llibres tan coneguts com la sèrie d'històries sobre les tres bessones. El 1979 va publicar el seu primer llibre i, des d'aleshores, encara no ha parat. Entre molts altres ha il·lustrat: *La família feroç*, *Les anegines de Maman*, *La bruixa avorrida* i *Què seré quan sigui gran*. Al temps que il·lustradora, també ha escrit diversos llibres, que han estat traduïts a molts idiomes.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

¿Qui no s'ha plantejat alguna vegada què fer per despertar el plaer de la lectura entre els seus alumnes? I és que aconseguir que aquests primers lectors ho passen bé amb els llibres, transmetre'ls l'ànima per llegir, és aconseguir que els xiquets i les xiquetes cresquen entusiasmant-se amb les històries d'un llibre, al temps que adopten una actitud cada vegada més crítica amb el que llegeixen.

Les activitats que es poden realitzar per tal d'arribar a la meta marcada són moltes i variades, però tal vegada aquestes que es resu-

meixen a continuació resulten pràctiques i fàcils de realitzar en qualsevol curs del cicle mitjà d'EGB, encara que també són adaptables als altres nivells.

1. Biblioteca d'aula

Abans de començar qualsevol estratègia de dinamització lectora, hem de comptar amb una biblioteca d'aula suficientment dotada (un mínim de cinquanta títols), cosa que no és incompatible amb la biblioteca de centre, ja que el seu funcionament ha de ser independent i complementari. Per seleccionar els llibres de la biblioteca d'aula hem de seguir un doble criteri: que siguin llibres atractius (tant pel seu aspecte extern com també perquè les històries que contenen estiguen lligades als interessos del món infantil) i que siguin llibres fàcils de llegir, o el que és el mateix, que el seu nivell de llenguatge i de vocabulari s'adapte a l'edat dels alumnes.

2. Lectura lliure

El xiquet tria el llibre que més li interessa i si, quan està llegint-lo, no li agrada tant com havia pensat pot anar a la biblioteca i canviar-lo per un altre. A aquesta activitat es poden dedicar dues sessions setmanals d'uns quinze minuts. Els llibres llegits no influeixen en la nota de l'assignatura, ni és obligat fer cap treball ni fitxa d'ells.

3. Comentari oral

Un reforçament positiu i motivador és que cada alumne expliqui als altres quin llibre li ha agradat més, quins temes tracta el llibre i quina part li ha impressionat més i per què.

Un llibre recomanat per un company és més atractiu per a l'alumne que si és el mestre qui el suggereix.

4. Mural de seguiment

Consisteix en un quadre de doble entrada on figuren els noms dels alumnes i els títols dels llibres. Quan un xiquet acaba la seua lectura ho senyala en el mural, utilitzant tres colors diferents (que prèviament acordats figuraran al peu del mural, com la llegenda d'un mapa) per marcar el grau d'interés que, al seu entendre, té la història. L'afany de colleccionar títols és un alicient més per a llegir.

5. Els llibres preferits

Una vegada cada quinze dies, els alumnes puntuen de zero a deu els llibres que han llegit. Els tres llibres preferits per la classe s'escriuen en un mural confeccionat amb aquesta finalitat. Aquests llibres són els més desitjats pels xiquets, que esperen, impacients, que queden lliures per poder agafar-los. Un procés semblant podem seguir pel que respecta a les il·lustracions i a la presentació formal del llibre.

6. El racó de llegir

Disposar d'un racó acollidor, prop de la biblioteca d'aula, i d'una estora per a poder llegir asseguts o tombats ajudarà a crear la màgia del fet lector. Aquest espai es pot ambientar enganxant en les parets els murals proposats en els apartats anteriors, portades de llibres, etc.

7. La visita important

La visita de l'autor d'algun dels llibres més votats a la classe o d'un il·lustrador que els xiquets troben divertit és tot un esdeveniment per a la classe. Per a aquesta ocasió es preparen en equip, sota la direcció del mestre, preguntes sobre el llibre que el visitant ha escrit o dibuixat o sobre el procés de creació d'un llibre, des que entra en la impremta fins que arriba a les mans dels lectors. Aquestes preguntes es poden repartir entre tots els alumnes perquè tots hi participen activament.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:.....

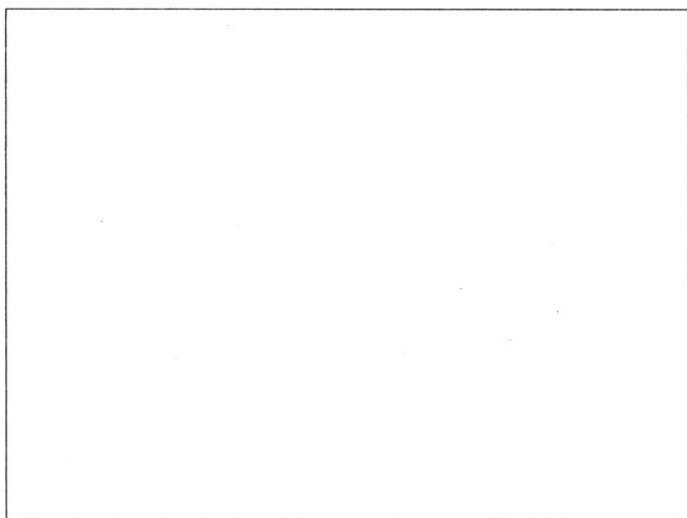
AUTORA:.....

ILLUSTRADORA:.....

EDICIONS BROMERA

COLLECCIÓ:..... Núm.:.....

1. Dibuixa el campanar i les campanes del teu poble o del teu barri.

2. Completa aquesta taula:

	Nom del protagonista	Nom dels altres personatges	¿On passa l'acció?	¿Què passa al final?
<i>L'home de Penyagolosa</i>				
<i>Un ase molt ruc</i>				
<i>El fil invisible</i>				
<i>Les campanes de Sant Joan</i> .				
<i>Les quatre sendes</i>				

B) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. Si vas d'excursió a la muntanya, cull algunes plantes aromàtiques (sabràs que són aromàtiques per la bona olor que fan) i fes un herbari. Segueix el següent ordre:

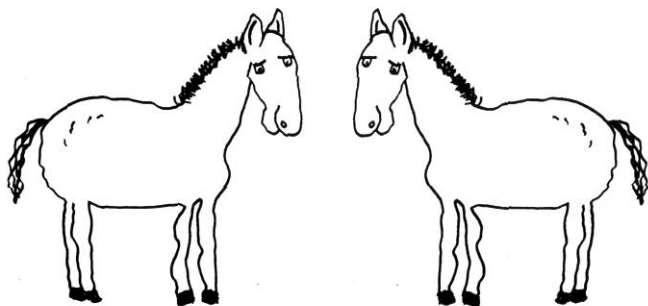
—Posa-les entre dos fulls de paper i després premsa-les tot posant pes damunt.

—Quan estiguen seques i premsades (tres o quatre dies) enganxa-les en una cartolina.

—Pregunta al teu mestre o mestra el nom de les plantes que has enganxat i escriu-lo baix de cadascuna.

—Indaga quina utilitat tenen aquestes plantes i anota-ho baix del seu nom.

2. Pinta aquests burrets amb els colors indicats:

roig

blau

Ara fes que canvien de color tornant-los a pintar per damunt de color groc. ¿De quin color són ara?

• El roig ara és

Roig més groc fa

• El blau ara és

Blau més groc fa

3. Busca el cim del Penyagolosa en un mapa del País Valencià i contesta:

¿Quina altitud té?

¿En quina serralada està situat?

¿En quina comarca es troba?

Ara busca quin és el cim més important de la teua comarca i contesta:

¿Quin és el seu nom?

¿Quina altitud té?

¿En quina serralada es troba?

¿Quins pobles hi ha al seu voltant?

4. Tria quatre pobles o ciutats que estiguen prop del lloc on vius i inventa redolins amb ells. Fixa't en l'exemple.

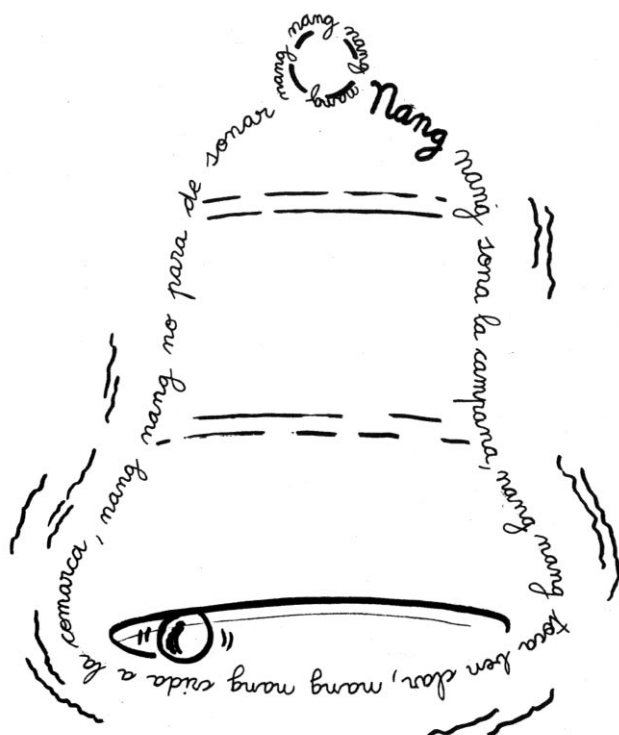
Exemple: Els de Polinyà, el ramell en la mà.

5. Explica amb les teues paraules què volen dir aquestes frases:

- Llançar les campanes al vol

- Sentir tocar campanes

6. Fixa't en aquest calligrama

Ara intenta escriure i dibuixar un calligrama. Que t'ajude el teu company o companya.

7. En *L'home de Penyagolosa* es parla de les festes de Vistabella.

¿En quina data són les festes de la teua població?

¿Per quin motiu se celebren?

¿Quina activitat de les festes et sembla la més divertida?

8. En el conte *Les quatre sendes* les tres germanes van cap al nord, sud, est i oest. Digueu quin serà el primer poble que trobaràs si, eixint del teu, camines cap al:

Nord

Sud

Est

Oest

9. Ara orienta't en aquest plànol. Segueix els camins indicats i contesta:

¿Trobarà la germana menuda la Fortuna?

¿De quina casella ix la germana menuda?

¿A quina casella arriba?

¿De quina casella ix la Fortuna?

¿A quina casella arriba?

N O R D										
O E S T	j									
	i									
	h									
	g									
	f									
	e									
	d					F				
	c	M								
	b									
	a									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9 10
S U D										

La fortuna (F) camina $2N + 1E, 3O + 1S, 2E + 4N, 3O + 1N$.
 La germana menuda (M) $2S + 1O, 4N + 2E, 3N + 2E, 2N + 2O$.

10. En el conte *El campaner de Sant Joan* el so de les campanes està representat així: ¡TAN TAN TARANTAN! i també: ¡TAN TAN TARAN TAN TAN! D'això en diem onomatopeies. Escriu com fa:

Una moto

El telèfon

El timbre de la porta de ta casa

Un xiquet de bolquers quan plora

11. Quasi tots els contes tenen una fórmula concreta per a començar i per a acabar. Així, per exemple: fa molts anys...; això diu que era...; conte contat, ja s'ha acabat. Pregunta als teus pares, avis, amics o coneguts i que et diguen fórmules que coneguen per a començar i acabar contes. Les pots usar en els contes que tu escrigues.

12. Agafa una *cassette* i fes que la teua àvia o el teu avi et conten un conte de quan ells eren menuts. Grava'l i després dus-lo a la classe perquè tots els teus companys i companyes el puguén sentir.

13. Descriu Nassot tot explicant: ¿com és físicament? ¿què fa? ¿quan ho fa? ¿on viu? ¿com és el seu caràcter?

14. Ací tens unes frases del conte *El fil invisible*. No estan en l'ordre en què apareixen en la història. Copia-les ordenadament.

- Quan l'home arribà al palau i es trobà davant la reina, li va oferir el seu regal.
- Ja fa molts anys que una xiqueta es trobà una agulla en un paller.
- Em sembleu conegut... ¿No sou vós l'home que oferí un collar de llàgrimes a la reina?
- L'home, plorant, li donà les gràcies i després prengué el camí del palau.
